

TRANSCRIPTIE VAN HET INTERVIEW MET DHR D.J. VAN WELZEN OP 7-9-2023

Inhoudsopgave en blz.

1. Biografische gegevens, gezin en jeugd. Blz. 1
2. Boekbinderij Van Welzen, Jan van Houtkade, Rapenburg en de oorlog. Blz. 2
3. *Het Dagelijks Nieuws*, illegaal dagblad en de inval. Blz. 3
4. Het leven van de jonge Dirk tijdens de oorlog. Blz. 5
5. Het jeugdwerk Phebe van de vader van Dirk; gaarkeuken en hongerwinter. Blz. 8.
6. Einde van de oorlog, bevrijdingsnummer van *Het Dagelijks Nieuws*. Blz. 9.
7. Jeugdwerk Phebe en de LCKV- kampen. Blz. 10
8. Feestelijke bedankavond voor alle medewerkers van *Het Dagelijks Nieuws* op 1 augustus 1945. Blz. 12
9. Actief in de Hervormde gemeente, o.a. de liturgieën verzorgen. Blz. 13
10. Weduwnaar. Blz. 15
11. Warring BV, de eierhandel. Blz. 15 en 19
12. Huwelijk, Stientje, gezin, huizen. Blz. 16

I-1: Dit is een interview met de heer Dirk Jan van Welzen, geboren op 28 januari 1933. Meneer Van Welzen, als ik even terugkom op ons vorige gesprek, dan vertelde u dat uw opa [Jan, 5-11-1860-9-3-1935] een boekbinderij had op het Rapenburg [nr. 92], overgenomen door uw vader [Dirk Jan, 31-8-1901-16-3-1977] en zijn broer [Marinus, 17-7-1895-7-1-1961]. En mijn vraag is nu: u bent in 1933 geboren, waar bent u geboren en waar woonde u toen?

G: Ik dacht in de 3 Octoberstraat [nr. 47], maar dat durf ik niet met zekerheid te zeggen.

I-1: In de 3 Octoberstraat.

G: Mijn opa had een boekbinderij overgenomen aan de Jan van Houtkade [nr. 13, later vernummerd tot 25], een uitgavenbinderij. En toen ik drie [twee] jaar was, is opa overleden en toen zijn mijn ouders, met hun kinderen, mijn zusje en ik, gaan wonen aan de Jan van Houtkade, bij de boekbinderij.

I-1: Bij de boekbinderij, die was in het souterrain en daarboven woonde u. U had 1 zusje [Cornelia], dat was drie jaar ouder, en een zusje [Teuni], dat was acht jaar jonger. Heeft u enig idee waarom er zo'n grote tijd tussen zat?

G: Dat durf ik niet te zeggen, ik bedoel, in die tijd was het of... de dames waren steeds in verwachting, bij wijze van spreken, of er zat steeds... En het was wel zo, in het begin van die oorlogsjaren, in 1940-1945, zijn er meer kinderen toen geboren, waar meer zo'n afstand tussen zat. Net of de mensen dachten: we moeten weer voor nageslacht zorgen wat in deze tijd past. Zo heb ik een nichtje, die is nu pas overleden, die is in augustus 1940 geboren, die naast de namen van familie, wat toen gebruikelijk was, ook Wilhelmina erachter kreeg. Omdat, in die geest werden toen meer kinderen geboren en zo genoemd. Een soort protest tegen...

I-1: En uw beide zusters leven nog?

G: Nee, die zijn al vroeg, alles wat zusters en zwagers, alles was ik al vrij vroeg allemaal kwijt.

I-1: Van die generatie bent u de enige overlevende?

G: Ja, van die familie ben ik de enige overlevende. Maar ja, goed, ik ben dus ook al 90.

I-1: Uw vader nam de boekbinderij over en uw moeder deed het huishouden?

G: Die deed het huishouden, maar ja, moeder was altijd de eerste aanwezige persoon als er hulp nodig was. En dat was met de kinderen ook zo. [Cornelia Werkhoven, geb. Leiden 25-2-1905, dochter van Gerrit Carel Alexander Werkhoven en Teuntje van de Weerdhof, tr. 24-8-1927 D.J. van Welzen, overl. 21-3-1998, 93 jaar oud]

I-1: En wat deed u dan als u moest helpen?

G: Nou ja, dat is moeilijk om allemaal te vertellen, want de uitgavenbinderij, die bij ons was, heeft u er een voorstelling van? Ze hadden bijvoorbeeld *Zonneschijn*, dat was een leesboek voor de lagere school. En dat zijn dan hele grote vellen papier waar 16 pagina's op zitten. En dan zijn er hele grote stapels van in dat pakhuis. Gelukkig voor allen die er bij waren betrokken dat er zulke grote stapels stonden. Want dan was het: "Van Welzen, kun je nog dit of dat gebruiken?" En die hele grote stapels papier werden er dan tussen gezet. Dat was achter in de Hoefstraat.

I-1: Wie vroeg dat dan bijvoorbeeld?

G: Van de familie of wat dan ook; het was een opslagruimte. Wie dat nodig had, van de familie. Er was een pakhuis achter. We dwalen wel helemaal af, je had bijvoorbeeld een leesboek van [Van] Dishoeck uit Bussum, dan verschijnen er een hoeveelheid exemplaren, weet ik hoeveel, wel 10.000. En dat wordt dan in ene klap allemaal gedrukt. Bijvoorbeeld zoveel jaargangen, en dan staat er zoveelste jaargang. Maar dat is allemaal van tevoren al gedrukt. En dat staat daar dan allemaal opgestapeld. En nu weer over dat schoolboekje. Toen is er in die tijd, Nederlands, het was nog mensch met sch, toen kwam in '39 de taalvereenvoudiging, en toen moesten die schoolboekjes allemaal opnieuw uitgegeven worden. Dus dat ging weer het pakhuis in, maar er stonden ook nog heel veel van die boekjes met sch en zoo, met dubbel o, en dergelijke. En toen was het tegen het laatste oorlogsjaar en toen kwamen ze bij Dishoeck op een idee. "Van Welzen, wat zou je er van zeggen als je die oude leerboekjes weer gaat maken, dan snijden we er de eerste bladzij van af, leerboek van het zoveelste leerjaar, dan maken we er een fantasieomslag omheen, van vissers en aanverwante artikelen, aanverwante verhalen, en dat geven we dan uit". Want in de oorlog was er natuurlijk geen boekje te krijgen en toen zijn die oude leesboekjes opnieuw gebruikt. Die zijn toen als nieuwe leesboekjes in de handel gekomen.

Maar goed, in die oorlogsjaren. Als er zo'n opdracht kwam, van Dishoeck, dan hadden ze zoveel weken tijd, dan kwam er een kaart van Van Dishoeck, 'gelieve om met spoed zo en zoveel exemplaren van te leveren.' En dan moesten we dat klaarmaken. Dan zei mijn vader tegen mijn moeder: "Help even aan de vouwmaschine." In de hele boekbinderij op het Rapenburg en aan de Jan van Houtkade waren er een paar knechts, die werden uitgewisseld naarmate het werk dat nodig had. Dan zei hij tegen mijn moeder en de kinderen: "Help even". Ik heb vorige keer al verteld, ik heb heel weinig lagere school gehad, vaak maar halve dagen, en toen moest ik na de oorlog opeens naar de hbs toe, maar ik was niet gewend om te leren. En dat ging helemaal mis, en dat was dan ook zo dat ik op mijn kop kreeg omdat mijn cijfers niet goed waren, maar als hij me nodig had, dan moest ik ook komen helpen.

I-1: En in die crisisjaren, want in die jaren bent u geboren, had u het arm gehad, hoe had u het thuis?

G: Laat ik het zo zeggen, we hadden het niet rijk, maar we kwamen niet tekort. Maar dat was ook zo met de hbs, mijn vader moest boeken en schriften kopen, schoolgeld betalen, en toen ik mijn best niet deed toen zei die: "Ik haal je eraf. Ik kan dat niet opbrengen." Want ook na de oorlog, voordat het weer op gang kwam, later had ie wel weer allemaal werk van klanten. Maar bijvoorbeeld mijn zus na ze mulo-examen gehaald had, is ze bij Vroom en Dreesmann in de winkel gegaan, als verkoopster, dat wilde ze altijd worden. En in september, na haar examen, is ze daar begonnen. En V&D was een goed rooms-katholieke zaak, het was toen Allerheiligen en Allerzielen en dan was de winkel dicht en toen had ze vrij. Maar in de boekbinderij was er een boekje van de Viva, dat was toen een gruttersorganisatie, 'Een vrolijke vakantiedag', dat was door het Leidsch Dagblad geloof ik gedrukt, maar Van Welzen moest er een boekje van maken, met een kleurplaat voor de jeugd erin en al die dingen meer. En daar was maar heel beperkte tijd voor. Daar zijn we toen met de hele familie hard bezig geweest om dat boekje klaar te maken en mijn zus die van V&D een paar dagen vrij had die zei: "Fijne vakantie!!"

I-1: Zij had zich dat natuurlijk anders voorgesteld. En even terug naar die oorlog. U had vorige week het illegale blad laten zien en verteld dat uw vader in het verzet gezeten had. Hoe kwam uw vader in het verzet terecht?

G: Dat moet u me niet vragen, want ja, hoe ontstond dat? Ze waren het niet eens met de maatregelen die genomen werden en daar kwamen ze tegen in verzet.

[Meneer Van Welzen haalt een koffertje tevoorschijn met allerlei paperassen. Hij laat een boekje zien dat uitgegeven is ter gelegenheid van een feestelijke bijeenkomst, met een uitgesproken rede, op 1 augustus 1945 voor alle medewerk(st)ers en verspreiders van het illegale dagblad *Het Dagelijks Nieuws* dat tijdens de bezetting in Leiden is verschenen. Hij laat de foto's zien waarop zijn vader en moeder staan.]

G: Dat is mama, dat is papa, dat zijn hun persoonsbewijzen. Rede uitgesproken door dhr. H.A. Korthals, hij is later, na de oorlog, nog minister geworden van Verkeer en Waterstaat, dat was die Korthals Altes [dit moet zonder Altes zijn]. Die was hoofd-directeur van *Het Dagelijks Nieuws*, toen heette hij dokter Goedhart. Hier staat mijn pa, en hier staat ome Rinus van het Rapenburg. En dat zijn allemaal anderen, die dus meewerkten *Het Dagelijks Nieuws* dagelijks te laten verschijnen.

I-1: Want het verscheen dus dagelijks?

G: Ja, voor zover mogelijk. Want toen wij die inval hebben gehad van die Landwacht, die oplage die toen klaar stond, die hebben we toen verbrand. Dat was ook nog zo'n geintje.

I-1: Want de Landwacht deed een inval?

G: Ja, de Landwacht, dat was dus een NSB-organisatie, dat is een heel verhaal op zich.

I-1: Want er was verraad in het spel?

G: Nou, verraad niet, het was stom toeval. En ze zijn met stom toeval er ook weer uitgekomen. De Edelachtbaar Sigarenfabriek [Edelachtbaar Sigarenfabrieken firma A.H.J. Wijtenburg] was in beslag genomen door de Duitsers en een van die mensen daar wist dat daar nog een grote voorraad papier stond en dat hebben ze op een nacht weggehaald. En dat had een heel raar formaat. Mijn vader kon

dat in de boekbinderij niet op zijn snijmachine krijgen. Maar op het Rapenburg konden ze dat wel. Dus dat papier ging voor zover nodig eerst naar het Rapenburg en dan werd het op A4-formaat gesneden en dan kwam het terug op de Jan van Houtkade om daarmee dus dat blad te stencilen.

I-1: Ik ga u even in de rede vallen. Want het was dus zo dat er al die tijd twee vestigingen bleven bestaan, het Rapenburg en de Jan van Houtkade?

G: Ja, die bleven bestaan. Die hadden allebei een heel andere taak. Op het Rapenburg daar herstelden ze oude boeken en tijdschriften voor de universiteit, waar ze veel werk in hadden. Die verschenen ooit als tijdschrift, maar na een jaargang, als ze compleet waren, dan werd daar een boek van gemaakt. En dat moest dus alles standaard zijn qua uitvoering. Waardoor dus de universiteitsbibliotheek zei: "Van Welzen, ik heb dat en dat nodig." En verschillende klinieken die daar rond omheen zaten, die wisten ook allemaal: voor boekbinderswerk moet je bij Van Welzen zijn. Op het Rapenburg, daar hadden ze van de crisis dus niet zoveel last, want dat ging nog door. En daardoor hadden wij thuis ook niet zoveel armoede. Want de boekbinderij beneden bij ons werkte dan wel niet optimaal, maar het geheel ging wel door. En dat was dus wat betreft de crisistijd.

I-1: En ik viel u in de rede omdat ik wilde weten over die beide locaties, maar er was dus een inval van de Landwacht, want dat was eigenlijk per toeval, en toen hebben ze al het papier gehaald?

G: Die Edelachtbaar Sigarenfabriek was in beslag genomen en toen hebben ze voor die tijd, de illegaliteit, dat papier daar weggehaald. Maar dat was dus een naar formaat. Dus dat werd op het Rapenburg gesneden. En mijn vader zei tegen zijn broer: "Denk erom, verkeer tussen de twee vestigingen als we bezig zijn, wil ik niet hebben. Ik wil zo veel mogelijk dat we door kunnen draaien tot we zoveel duizend exemplaren hebben." En dan werden ze op het Rapenburg verdeeld voor de mensen die ze wegbrachten, want dat moest zoveel mogelijk 'wat niet weet wat niet deert' zijn, zoveel mogelijk gescheiden zijn. Want de mensen die ze op kwamen halen en ze rondbrachten, die wisten niet dat ze op de Jan van Houtkade werden gestencild. Dus mijn vader had tegen zijn broer gezegd: "Nooit wat sturen als ik bezig ben." En op een gegeven dag, op een dag is dat misgelopen. Toen is er een knecht, een jongen van een jaar of 16, met een kruiwagen die we hadden, waar ik ook zo vaak achter heb gelopen, met een stapel papier erin en een kleed er over en die moest dat papier van het Rapenburg naar de Jan van Houtkade brengen. Niet op de goeie tijd, maar goed. En op de Doezastraat woei zijn kleedje eraf, met een paar vel papier, precies voor de voeten van Bos, de chef van Albert Heijn. Die Albert Heijn had op de Doezastraat een winkel en daar was Bos de beheerder van dat filiaal, maar hij was ook bij de Landwacht. Die stond daar in zijn mooie pakkie en zijn pistool opzij; die jongens deden of ze ik weet niet wat waren. En die stond daar voor de deur en die krijgt daar een paar van die vellen papier voor zijn voeten. En dus die zegt tegen die knul: "Leuk formaatje joh, bekend formaat zo, waar moet je naartoe?" "Dat weet ik niet", zegt die jongen. "Wat, dat weet ik niet", en hij kreeg gelijk slaag. Fijn, hij heeft die jongen flink gemept en hij heeft die jongen met papier en de kruiwagen meegenomen naar de Nieuwstraat [Nieuwsteeg 8], daar was dus de kazerne van de Landwacht. Daar hebben ze zitten pimpelen, dat vertelde die knecht later, want: een mooie vangst jongens! Daar namen ze er vast eentje op! Daar hebben ze dus zitten pimpelen. En toen is die Bos, met een collega, met die jongen meegegaan, want die had dus eindelijk bekend, met zoveel slagen, dat die in de Hoefstraat moest zijn, maar het nummer wist ie niet. Dus die met die knul naar de dinges, en we hadden matglas achter, en het was dus, dat souterrain was lager. Dus daar stond een van die twee met zijn rug daar tegen het raam op en er werd niet op de goeie manier gebeld. Dus mijn vader zegt tegen die anderen die daar waren: "Jongens, dat is foute boel, daar staat politie of

weet ik het wat voor de deur.” En die hebben ze laten staan. En mijn vader is dus binnendoor in huis de trap op gegaan en bij de burens naar binnen en die wisten hoe laat het was en daar riep die mevrouw die zegt: “Van Welzen, die stofjas uit, hier die stofjas, hoep, jas, en de deur uit”. En pa die wandelde, gelijk met de Landwacht, die daar toegang had gekregen, beneden bij de burens omdat ze bij ons voor de deur moesten blijven staan, en daar stiefelde pa, samen met die man het hekkie uit. Maar ze kenden mekaar niet. Dus die landwacht ging bij ons het hekkie in. En mijn vader ging gauw de andere kant op.

I-1: En die jongen met die kruiwagen?

G: Die stond nog steeds met die andere landwacht beneden in de gang. Wij brachten mijn jongste zusje, die was van '41, die wist veel te veel, dat kleine kind wist al goed te kwekken ook, op haar brabbelmaniertje. En wij hadden de opdracht, mijn zusje en ik, als er wat gebeurt, Teuni gaat naar tante boven, zoals we die noemden, de bovenbuurvrouw, tante boven, die moet je gelijk het huis uit doen. Dus wij stonden net bij tante boven voor de deur, komt die Landwacht er aan zetten. “Waar is je vader?” “Mijn vader is niet thuis.” En die knul, die Landwachter, gaat het woongedeelte rond en zag mijn vader dus niet. En die schuift aan de achterkant bij de slaapkamer het raam open en die zegt naar zijn collega beneden: “De baas is niet thuis.” En die zegt: “Zou je godverdomme niet eens zorgen dat we binnenkomen. Ik sta hier nog maar steeds met die jongen voor de deur.” Want die hadden ze steeds laten staan! Maar daarmee had mijn moeder, met een heel oudere vent, die was een drukker bij Groen, maar die had vrijstelling van Groen omdat hij dit werk mocht doen, die stonden nog steeds beneden. En die hadden, er was een helft dat was al helemaal gestencild was en die hebben ze onder het papieraafval gemoffeld. Want een snijmachine, als dat schoon gesneden wordt, van een boek, dan vallen er dus snippers af en er lag een hele berg papier en daar hadden ze de hele voorraad die al klaar was onder geschoven. Een stencilmachine, tussen de lineairmachine, een lineairmachine die lijntjes trekt, er tussengeschoven en de andere konden ze niet zo gauw kwijt. Er stond een kist die als tafel gebruikt werd, en toen hebben ze die kist over die stencilmachine gezet maar dat paste niet helemaal en toen hebben ze met grof geweld die tafel over de stencilmachine heen... En toen eindelijk dus, omdat die ene al boven was, de ander ook binnengelaten, met die knecht naar binnen. Ja, mijn moeder stond daar, want in de boekbinderij gebeurde alles. Want je kon boven, want ze had geen gas of licht meer boven, dus we leefden helemaal ook in de boekbinderij. Die stond daar dus eten klaar te maken. En de drukker, die van Groen, die was gauw zijn jas aan gaan trekken en zijn alpinopetje op... Een wonderkacheltje, ken je die een wonderkacheltje? Dat was zo'n pijp die je boven op de kachel zet en daar stookte je dan papier en karton in en dan trok het via de kachel en de schoorsteen trok het zo, dat was dus een wonderkachel, onder zijn arm. Met onder zijn andere arm een oud boek dat hij daar gevonden had. “En wie bent u?” “Ja, ik sta op de baas te wachten, ik sta ook op hem te wachten, ik heb een boek watte...” “Oh”, en hij stond daar rond te kijken en het eerste wat hij deed was dat tafeltje pakken waar die stencilmachine onder stond en mijn moeder die zakte door de grond. En omdat dat niet gepast had pakten ze die op en toen bleek dat die stencilmachine was blijven hangen en zagen ze niks staan.

I-1: Je kan maar geluk hebben...

G: Omdat, helemaal achteraf, er gebeurde een hoop en er waren er die zeiden, “'t Is kinderwerk en in die illegaliteit en met dat blad.” Achteraf zeg je: dat hadden ze nooit zo moeten doen natuurlijk. Toen weer die vent: “Die knul hier, die staat hier maar te liegen en die wist maar niks, dat papier!” “Oh”, zei mijn moeder: “Maak je je daar zo druk over? Over dat papier?” Van afval, daar werden

bloknoetjes van gemaakt. “Kijk, vraag maar na, bij de Lichtfabriek en zo, die kopen die dingen.” Mijn vader had een heel modelreeksje op de dingen staan. “Kijk maar, daar maken we bloknoetjes van, maak je daar nou zo druk over, moet je een bloknoetje hebben?” Zo ging dat, weet je wel. “Ja, maar die knul die brengt ...[---]. Die kreeg een pak slaag en die was wel een paar weken niet buiten geweest want die hadden ze helemaal in elkaar getrimd. En toen zijn ze afgedropen.

I-1: Toen zijn ze afgedropen? Wat een opluchting!

G: Een opluchting, zeg dat wel.

I-1: Maar het is wel een prachtig verhaal!

G: Ja, maar toen was het wel daarna, natuurlijk. Want wat er al klaar stond, wat was gedrukt, gauw in het wonderkacheltje, allemaal verbranden, want veronderstel dat ze terugkomen. Zo zijn ze toen ook een hele tijd niet bij ons geweest. Dit is ‘s winters gebeurd, geloof ik. Dat ik dus ieder dag het spul allemaal naar de Kastanjekade [nr. 27] moest brengen.

I-1: De Kastanjekade? Want? Waarom de Kastanjekade?

G: Ze moesten onderdak hebben om weer te stencilen. En toen mochten ze het pakhuis van de woningbouwvereniging [Tuinstadwijk] gebruiken om te stencilen. En dat zat op de Kastanjekade. Daar mochten ze dan wel stencilen. Maar de mensen die dat aangingen, die zeiden dat ze verder niets in dat pakhuis wilden. Overdag mogen jullie daar met je stencilmachine en papier en zo, maar dat moest iedere avond weer weg. En wie had dan een hele taak? Want Dickie met zijn 12 jaar mocht dat iedere dag met zijn kruiwagen dat daar brengen en weer terughalen.

I-1: U wist ook hoe potentieel gevaarlijk dat was? Ik zat me ook net afvragen dat u en uw zusje moesten opletten dat het kleine zusje weggebracht moest worden als er gevaar dreigde. Wist u daarvan?

G: Als er dagelijks de kranten klaarstonden. Dan werd het dus op de Jan van Houtkade verdeeld, zoveel voor juffrouw Lien en zoveel voor die en die. En dan werd er op papier gezet voor opa die en die of tante Lien en dan ging het naar het Rapenburg en daar kwamen dan de mensen die krantjes afhalen. En die gingen dat verder ronddelen. Op een enkeling na ging dat allemaal via het Rapenburg.

I-1: U had er weet van als kind?

G: We hadden er weet van. We kregen dan een kindewagentje, en er stond ook nog zo’n klapwagentje en dan kregen we het in de klapwagen en dan ging ik met mijn zusje naar het Rapenburg toe. In die winter, toen er sneeuw lag, die laatste hongerwinter, toen had mijn vader de slee helemaal verbreed met oude stukken karton en houtjes eronder zodat het een groot plateau had en dat was een transportmiddel geworden. En dan gingen we er dus ook hout mee halen, bomenhout, bij met mijn andere opa, en zo sjouwden we, zo sjouwden we als er wat gebeurde. Maar de Van Welzens, dus op de Jan van Houtkade. Toen ze weg waren, die Landwacht, hebben we de hele voorraad verbrand die daar nog klaarstond, en in de waterkant gegooid, in de singel. En toen later, ik weet niet wie er zo wijs was, die keek nog eens en die zei dat het papier veel te veel op elkaar geplakt was. Dat als ze weer [---] Dus Dickie, Cokkie en mijn zusje, effe met de slee het heuveltje af zo naar het ijs, door de verbrande berg papier, dat dat verspreidde. Dat zijn allemaal nog van die dingen die zijn nog blijven hangen, bij mij als de dag van gister.

I-1: En vond u het eng of vond u het spannend?

G: Ik vond het spannend. Ik heb dus ook, ik had halve dagen school toen, toen niet meer waarschijnlijk. Er was dus ook, laat ik het anders zeggen, mijn vader is naar zijn zus toe gegaan toen ie op de loop was, die zus die ook overal van wist, zijn zus, mijn tante, en die hadden weer een neef. En die noemden wij op school allemaal 'paling' omdat het zo'n lange knul was. En die wist het ook zo'n beetje en tegen die lange paling had ik toen gezegd: "We hebben een inval gehad, thuis, spannend geweest!" Weet je wel, op school, en dat ging via mijn tante weer terug: "Jij hebt geluld, jij moet je mond houden!" Ik had tegen die lange paling niet eens alles verteld, maar dat werd er in getimmerd, weet je wel.

I-1: Het was ook gevaarlijk werk, natuurlijk.

G: Het was gevaarlijk! En het ging allemaal op zo'n kinderlijke manier, zodat je achteraf zegt..... Maar met dit, ze hebben veel geluk gehad. En ja, dat is dus dankzij de koelbloedigheid van mijn moeder, laat ik het zo zeggen, en die andere drukker, hebben ze het allemaal goed op kunnen vangen.

I-1: Ik kom even terug op een vraag in het voorgesprek. U hebt hier een pot van goud, met al die blaadjes hier in het koffertje. Heeft u ooit wel eens op het Archief gezegd dat u die hebt?

G: Ik vermoed dus wel dat ze dat ook op het Archief hebben; ik weet wel dat ze die bij de Rijksdienst voor Oorlogsdocumentatie, dat ze het daar wel hebben.

I-1: Daar hebben ze het wel en op het Archief vermoedt u?

G: Dat vermoed ik wel, dat zou ik nog wel eens..., ik weet niet hoe uw ingang is bij het Archief?

I-1: Zullen wij dat eens navragen, vindt u dat goed? U heeft een pot met goud hier. Hoeveel mensen in dienst waren er eigenlijk bij de boekbinderij, bij het Rapenburg en de Jan van Houtkade?

G: Nou, dat was dus oom Rinus met zijn zoon, want Jan, mijn neef, die heeft later, toen allebei die broers ophielden, want oom Rinus was al dood en mijn vader heeft tot zijn 70ste gewerkt, ook omdat die dus nog een beetje aan wilde vullen. Maar toen heeft Jan nog een poos doorgezet, alleen het Rapenburg, want de Jan van Houtkade, ook nog in mijn vaders tijd hebben ze de Jan van Houtkade helemaal afgestoten.

I-1: Dus uiteindelijk heeft een neef.. tot?

G: Ja, uiteindelijk is een neef nog doorgedaan, tot die ook oud was. Zijn vrouw was zo erg ziek en die zijn toen ook op het Rapenburg gaan wonen en zijn vrouw die had kanker en die viel nogal eens en dan moest ze er op het Rapenburg weer uit getakeld worden, omdat ze anders met haar botten enzovoorts, omdat ze zo ziek was. En toen zijn ze in de Zaanstraat of iets dergelijks gaan wonen om buiten de boekbinderij te wonen. Maar die is toen is al vrij snel verkocht, de boekbinderij.

I-1: Eigenlijk was er dus niet zoveel man personeel?

G: Oom Rinus, neef Jan, mijn vader en drie of vier knechten. Want weet je, een boekbinderij valt onder de grafische bond, de grafische bond was, ik weet niet of jullie dat weten, dat was een vrij machtige bond, van drukkers en binders. En die kwamen dus ook, de tijd na de oorlog toen mijn vader nog werkte, kwamen ze bij de binderij. "Van Welzen, wat is de samenstelling, hier in de uitgavenbinderij, wat loopt er hier rond?" "Nou, hier zit iemand aan de snijmachine en die zitten te

vouwen". Enzovoorts. Ja, je mag zoveel gezellen hebben en zoveel halfbloed [halfwas] en dan moet je er zoveel meisjes bij nemen, want dat schreven zij voor, en de zaak moest er ook een paar dames bij nemen.

I-1: Dat is vooruitstrevend!

G: Dat is zeker vooruitstrevend in die tijd. En dat beviel bij mijn vader helemaal niet. Dus twee dames, in de winter stond er een kacheltje, en dan zeiden ze: "We gaan effe een sigaretje roken", en dan pakten ze een bankje en dan gingen ze een sigaretje roken. "Wat, een sigaretje roken? Om 11 uur krijg je koffie, en als je dan een sigaretje wil roken, dat moet je zelf weten. Maar nou wordt er gewerkt!" Nou, die grieten waren in een tijd van een mum weer bij mijn vader verdwenen, want dat liep helemaal niet zoals...en zo zijn er meer van die dingen. Het was natuurlijk ja, een heel behoudende man. [pakt een foto van zijn ouders]

I-1: Een behoudende man?

G: Ja, conservatief, vooral wat dat betreft. Zoals je op die foto ziet.

I-1: Zo zagen veel mensen er toch uit in die tijd?

G: Jazeker. Ik heb vorige keer al gezegd dat mijn vader dus veel in het jeugdwerk deed en toen hadden ze dus ook Phebe opgericht op de Oude Vest [nr. 91, van de Chr. Wijkverpleging], omdat ze daar in die wijk dus ook

I-1: En wat was dat?

G: De Leidse Christelijke Jeugdorganisatie Phebe [vanaf 1924], en dan gingen ze dus, ze hadden een gebouw gehuurd op de Oude Vest en dan was er zondagsmorgens kinderkerk en 's middags voorlezen.

I-1: Uit de Bijbel?

G: Nee, christelijke boekjes.

I-1: Van de Hulst?

G: Ja zoiets. W.G. van de Hulst... Vader was ook beroemd, berucht om zijn voorlezen en zijn vertellen.

I-1: En dat was na de oorlog?

G: Ja, na de oorlog, maar ook tijdens. Dat vertelde ik geloof ik al de vorige keer. Wij zaten te fietsen 's avonds in de boekbinderij voor de lichtvoorziening. Dus fietsen met zo'n dynamo en ronddraaien. Vader werkte dan dikwijls nog een beetje als er nog wat te doen was, en dan ging hij voor ons zitten voorlezen; dat vonden wij schitterend.

I-1: Terwijl u fietste?

G: Ja, als een van ons, mijn zusje of ik, die zaten te fietsen. Mijn moeder en mijn zuster zijn ook op hongertocht geweest op de fiets, toen zijn ze een paar dagen weggeweest naar Hoogeveen, die kant uit. Daar hadden de bovenburen voor wat adressen gezorgd, waar ze terecht konden. En dan mijn jongste zusje bij tante boven. Dus mijn vader en ik die waren alleen over. En we kregen van de centrale keuken vijf porties eten! Ik ging op school eten, ja, op school, dat was het enige waarvoor je nog naar school ging in die hongerwinter en dan ging je met je pannetje en je lepel en dan kreeg je

een halve liter eten erin. En toen was Corrie dus op hongertocht, toen mocht ik ook naar de mulo, want die zat toen al op de mulo, en dan ging ik van de lagere school naar de mulo toe en dan kreeg ik daar ook weer een schep. En 's avonds hadden mijn vader en ik dus dan vijf porties, watersoep en dergelijke. Maar dan werd daar ook wat van bewaard en dan hadden we de volgende dag tussendoor ook nog wat. En die centrale keuken, dat was ook weer zo iets voor ons kinderen. Wij woonden op de Jan van Houtkade en op de Garenmarkt, bij de meisjes-hbs, daar was de uitdeelpost en dan gingen we dus met ons pannetje en onze bonnen naar de uitdeelpost.

I-1: Daar moest je bonnen voor hebben en van wie kreeg je die dan?

G: Dat was bij de distributie, eten was er niet meer, je kreeg geen aardappelbon, of een suikerbon of weet ik het wat, maar een maaltijdbon en dan moest je zoveel betalen en dan kreeg je per week zo'n kaart waar ze iedere keer van afscheurden voor zoveel porties eten.

I-1: Oh, ik vroeg u zojuist: heeft u het arm gehad in die oorlog, toen zei u nee, het ging allemaal wel. Maar het was toch wel zo dat uw moeder wel op hongertocht ging?

G: Ja, ja, arm niet, financieel hebben ze het dus wel kunnen redden, maar ja, in de oorlog had iedereen honger, het was er doodgewoon niet. En dat wilde ik dan zeggen: bij Phebe had vader om de zoveel tijd dienst op de kinderkerk, en dan ging hij niet naar de gewone kerk, zal ik maar zeggen.

I-1: In welke kerk kerkte uw ouders?

G: Aan de Hooglandse Kerk. Maar, we waren hervormd, en het was maar net welke dominee er was. Wat die durfde te zeggen, want die dominee durfde nog wel eens de waarheid te zeggen, die werd achterna gelopen van wat heb ik jou daar, want dat was een goeie dominee.

I-1: En was de waarheid een soort Bijbelse waarheid of een waarheid over wat er in de oorlog fout ging?

G: Dat was dus beide eigenlijk. Ik bedoel de waarheid...., maar zo was het dat mijn vader dus dienst had in Phebe, dan ging dus zijn zwarte pakkie aan, zijn strepiesbroek en zijn zwarte jas, want dan had die dienst. Dat was dan dus voor die kinderen, maar hij ging er dus wel gekleed naar toe. En zo stonden dus [----], ja en het blad is dus een hele tijd naar de Kastanjekade gegaan. En op een zondag eind april wordt er opeens beneden gebeld. Wij stonden klaar, mijn vader in zijn zwarte pakkie, dat deed die dikwijls en er was nog wel steeds kerk en toen werd er beneden gebeld. Het goeie teken, dus mijn vader die schuift het raam op en daar beneden stond de drukker, van Groen. "Van Welzen, we motten aan de gang." "We moeten aan de gang?" "Ja, er was een extra uitzending van radio Oranje geweest en ze hebben de capitulatie aangeboden. Duitsland had de capitulatie aangeboden aan Amerika en Engeland, en dus niet aan Rusland. Dus het wordt niet geaccepteerd, maar het staat wel allemaal op wankelen. Dus we motten een extra nummer uitgeven." Dus op die zondag werd dus het hele zootje ingeruimd en sinds die tijd tot 5 mei is het dus steeds bij ons geweest. Net zoals..., en Korthals die was er ook bij en die had een kamer in gebruik genomen en die zei: "Ik ga niet meer naar mijn eigen huis, naar mijn eigen redactie". Maar alles ging uit huize Van Welzen. En zo zagen wij dan als kinderen ook weer hele andere dingen. Korthals die kreeg dus ieder dag bezoek van zijn secretaresse, die kwam dan voor hem spullen afleveren en wat er nieuws was en dan werd er gezegd: "Wat een lelijke meid" [--] En toen het 5 mei geweest was zat Korthals, want die zat nog steeds bij ons, die bivakkeerde bij Van Welzen, want het ging nog een paar dagen door, dr. Goedhart zoals hij toen nog heette...toen kwam er toch een knap meisje! Het was een jodinetje en die schminkte zich

iedere dag als een lelijke griet, maar ze deed alles ondanks dat ze een jodin was en niet met een ster liep enzovoorts; ze deed van alles, allerlei werk en ze had zich steeds oud en lelijk gemaakt.

I-1: Om niet herkenbaar te zijn?

G: Ja, om niet herkenbaar te zijn als jodinnetje. Maar ze deed het ondergrondse werk.

I-2: En ze was ondergedoken, bij Korthals?

G: De huisvesting weet ik niet, maar ze werkte in ieder geval voor Korthals, als secretaresse. Zulk soort dingen, die blijven dus bij je hangen.

I-1: En dat jeugdwerk, dat deed uw vader dus al in de oorlog? En het waren vooral de kinderdiensten en het voorlezen. En na de oorlog heeft die, op verzoek van dominee Vossers vertelde u vorige keer, heel veel meer jeugdwerk opgezet?

G: Ja, dat heeft die geprobeerd. De CJV en de jongensclub van 12-14 en van 14-16. Meisjesclub is nooit zo van de grond gekomen.

I-1: Nee, nee, het waren jongensclubs?

G: Ja, het waren jongensclubs. En zo ook de LCKV. Ja, ik zal jullie daar niet mee belasten, ik heb ouwe filmpjes op de computer zitten, familie en van de LCKV en zo en het jeugdwerk, uit de tijd van '39-'40, dan kan je zien hoe ouwerwets het dus allemaal was. Maar K&G is zo ook uit het Levendaal gegroeid en zo zijn er meer en de LCKV ook, maar dat waren jongenskampen.

I-1: LCKV?

G: De Leidse Christelijke Kampeer Vereniging.

I-2: U vertelde vorige keer dat daar een wijkgebouw, waar nu die begrafenisondernemer Janson en Bolland zit, was, een zalencomplex [Wijkvereniging Levendaal, nr. 103-105]. En dat was niet van een kerk?

G: Ja, dat was van de Hervormde kerk.

I-1: En wat was zo belangrijk voor dat jongenswerk? Was dat om ze van de straat te houden of om ze dichterbij in aanraking van de Bijbel te brengen?

G: Dat was natuurlijk ook het doel geweest om ze met het evangelie in aanraking te brengen. Maar het was wel dus ook, ik bedoel, het Phebe-werk waar mijn vader dus ook in gezeten heeft en ik ook nog, maar vroeger daar achter de Oude Vest, tussen de Haarlemmerstraat en de Oude Vest, dat was een armoe-buurt.

I-1: De Camp was dat.

G: Ja, de Camp onder andere, en al die stegen, weet ik het wat. Het zijn nou nette huisjes, maar het was toen.... En daar zijn ze dus, ja, de jeugd die liep daar voor water en wind. En vooral zondags als de ouders niet hoefden te werken, dan was het heerlijk als ze die kinderen naar een kinderkerk of een jeugdcluppie konden sturen. Dan konden pa en ma dus wat anders doen of... Maar de LCKV, dat waren dus jongenskampen; zo is het ook begonnen. Maar later, een van de laatste kampen die ik ook meegemaakt heb, we hadden dus een kampeerterrein, Stakenberg in Nunspeet. Dat was het vaste kampeerterrein van de LCKV. Dat is op een gegeven moment, is dat defensie-terrein geworden. Daar

kwam een kazerne en een oefenterrein en toen waren ze dat kampeerterrein dus helemaal kwijt. Maar een van de laatste keren dat ze nog wel op de Stakenberg zaten, toen was er een meisjeskamp in Middelhart, dat lag er vrij dichtbij. Dat heette toen Middelhart en we hebben toen ook wel uitwisseling gehad. En mijn vader was hoofdofficier, hij had een weekje vakantie met zijn boekbinderij, meer kon niet lijken altijd, weet je wel, maar dan ging hij wel met de jongens. En met mijn moeder en de kinderen eens een weekendje of zo iets. Die moesten van de armoe leven.

I-2: Ging u ook altijd naar de LCKV-kampen?

G: Ik ging, ik ben een LCKV-er. Toen ik dus verkering kreeg, met Stientje, die staat daar [op een foto] bij de tv, toen ik verkering kreeg heb ik Stientje ook meegesjouwd en toen waren er gemengde kampen. En toen was er een gemengd kamp in Oostenrijk en had ik wel een beetje woordjes met haar ouders, want toen, een gemengd kamp en dan wij tweeën en dan was ze in d'r korte broekie enzovoorts.

I-1: Gaf u leiding aan die kampen of was u als deelnemer?

G: Nee, ik ben steeds bij de horde, bij de horde geweest zoals dat heet, als horder, en de laatste twee jaar, geloof ik, was ik fourageur.

I-1: Als fourageur, u moest voor het eten zorgen?

G: Ja, dat wat besteld werd en wat er binnenkomt. Dan ging ik op het fietsje van de Stakenberg naar het dorp Nunspeet toe. En toen had ik dus al, ik sliep ook in de adjudantentent, met de sportknotsen.

I-2: U bent dus nooit als deelnemer geweest, maar altijd als leiding?

G: Nee, ik ben dus als deelnemer, als jongen. Want ik was dus bij de jongensclub Phebe, daar gaan we weer. In de oorlog zat ik dus op een soort illegaal padvinderijclubje. De padvinderij mocht niet meer bestaan. Maar ik kreeg blauwe tenen, want we moesten zoveel lopen en zoveel doen. En toen zei mijn vader: "Ga d'r nou maar af en ga maar naar Phebe toe." Daar had hij nog goeie herinneringen aan, en dat hij zelf nog opgericht had. En toen ben ik dus op Phebe gegaan, daar op de jongensclub. En toen was het de tijd al na de oorlog en toen ben ik op Phebe gebleven. Toen mijn vader alweer begonnen was op het Levendaal om het daar allemaal op te bouwen. Toen zat hij dus op 't Levendaal en meldde de jongensclub Phebe en de jongensclub Levendaal meldde bij de LCKV aan dat ze graag met de jongens wilden kamperen, of dat Schip, heette die, ruimte had om die twee... En toen zijn heel Phebe en Levendaal, met tweejarige groepen, om daar hun kamp van te maken. En toen hebben we een paar keer onder mijn vader gekampeerd en mijn vader was hoofdofficier. En die ging met het Levendaal en ik kwam met de jongens van Phebe. Ergens vond ik het zelfs ook een beetje vervelend om eigenlijk onder toezicht van mijn vader, maar anderzijds vond ik het ook wel weer leuk. Maar ik heb dus een aantal jaren als hordelid gewoon ge....

I-1: Heette dat zo, horde? De grote horde?

G: Ja, de grote horde.

I-1: En tot hoelang heeft dat jeugdwerk bestaan?

G: Nou, me niet te veel vragen, dat durf ik nou niet te zeggen. Want dat heeft nog vrij lang doorgegaan, maar ja, al dat jeugd-, al dat verenigingswerk is minder geworden. Vroeger had je het CJV, dat heette op het Levendaal: Christelijke Jongemannen Vereniging 'Dient de Heer', 'Dient de

Heer.' En mijn vader en moeder waren dus ook nog oud-lid van. Want oud-leden, van toen die tijd van mijn vader, hadden nog een oud-ledenvereniging, want dat was dus van CJV 'Dient de Heer'. Dat was na de oorlog, dan had je dergelijke uitdrukkingen. Wat ging meer, spelen buiten, onderlinge voetbalwedstrijden tussen verschillende CJV's. Nou, dan is het geen gehoor om te roepen: 'Dient de Heer', geef hem een schop!! Dus dat werd CJV Levendaal!

I-2: Was uw moeder ook actief in het kerkelijke werk?

G: In dergelijke niet zo erg. Maar wel als, hoe moet ik dat het zeggen, als gastvrouw zijn. Ze was dus zelf niet zo actief. En moeder die vond ook dingetjes dikwijls gauw raar. Hoe moet ik dat nou zeggen, ze was een beetje ouwerwets, met d'r zusjes vergeleken. [meneer pakt boekje tgv feestelijke bijeenkomst voor medewerkers aan het illegale krantje, met foto's waar zijn ouders ook op staan]. Hier zit de hele club die dat toen georganiseerd hebben, hier staat vader en mijn moeder zit hiervoor. Maar goed, wat zal dat zijn, mijn vader en moeder.

I-1: En wat is dit dan, ter gelegenheid waarvan?

G: Dat was dus een feest, een feestavond voor alle medewerkers enzovoorts, die zijn toen bij mekaar geroepen in de Stadsgehoorzaal en toen hebben ze een feestavond gehad. Er was een feestcommissie die dat allemaal voorbereid had, om de mensen die daar dagelijks bezig geweest waren min of meer te fêteren, te bedanken. Dat was een hele feestcommissie en daar zitten dus ook de leden bij, zal ik maar zeggen, de werkenden. Maar toen vader dus in dat jeugdwerk zat, kreeg die veel aanloop thuis en dan was moeder wel altijd om ook als gastvrouw dan op te treden.

I-1: En ze was ook gastvrij?

G: Ze was wat dat betreft wel gastvrij, op haar manier, dus ook. Ze was gauw..., ja hoor, nee moeder..... de man van mijn oudste zus heeft nooit met mijn moeder op kunnen schieten. Want die vrouw kon alleen maar over de baby's van de buurvrouw praten. Weet je wel, zei die, die kon niet met mijn moeder opschieten. Ik kon ook veel beter met mijn vader opschieten, kon ik meer mee praten. Mijn moeder was ook echt zo'n, hoe zal ik het noemen, een kloek.

I-1: Die zorgde?

G: Ja, die zorgde en die vond het heerlijk met kleinkinderen op schoot zitten en zo. Ze wilden geeneens. Laat ze nou eens met rust, die kinderen, weet je wel? Dat was dus... maar vader had veel, ook later dus, aanloop van leiders van jeugdwerk enzovoorts en die kwamen naar Van Welzen toe. Van Welzen was altijd iemand waar ze terecht konden, zal ik maar zeggen. Maar dan zorgde moeder wel dat ze een bakkie koffie kregen. En toen hebben we nog eens iemand gehad die zei: "Van Welzen, ik moet effe wat vragen." "Nou ja, kom effe binnen", dat was om een uur of acht en toen ging die om een uur of half twaalf 's-avonds weg, dat mijn vader tegen hem zei: "Weet je wat, als je weer nog een keer komt, moet je eens een avondje komen." Effe wat vragen en dan een avond blijven.

We hadden er eentje bij, Sam van de Water, die jongen was ook een hulpleider, maar die zat ook in het jeugdwerk en die wilde graag bij de luchtmacht komen enzovoorts. En die bleek een tumor achter zijn oren te hebben, in zijn hoofd en die is daarvoor geopereerd, een hele tijd geleefd en getrouwd en toen is die in Zeeland terechtgekomen. Maar toen moest die nog steeds voor de nazorg en het ziekenhuis naar Leiden en dan kwam die altijd bij Van Welzen langs. En dan kwam die aanzetten en die had ook altijd geintjes, die vent, ook al toen die nog jonger was, met de kampen. Enne... "Ja, ik

ben weer in het ziekenhuis geweest.” En dan zei vader: “Leef je nou nog?” “Ja hoor, ik ben er nog.” Ja, hij is er wel aan overleden. Maar als die dus in Leiden moest komen, zijn ouders woonden ook in Leiden, maar dan kwam die altijd bij Van Welzen langs. Ik bedoel dat ...

I-1: Uw vader zat ook als een spin in het web van een veel dingen?

G: Ja, zoveel dingen en ze wisten ook altijd dat ze daar goede raad konden krijgen. Als mijn vader dus ergens moest voorlezen en vertellen was ie ook beroemd. Je had dan bijvoorbeeld vroeger van de zondagsschool, met Kerstmis, dan kreeg je na het gezangen zingen, het Kerst-evangelie werd dan verteld, en dan kreeg je een sinaasappeltje, en dan kreeg je het vrije verhaal. En daar werd vader vaak voor gevraagd en daar zaten dus ook ouders bij, want bij de oudste groep, want daar mochten de ouders ook van komen. “Van Welzen, wat kan je toch mooi vertellen”. In lekker Leids, ja, ik praat ook Leids, maar lekker Leids, dat Levendaal-achtig. “Wat kan je toch lekker vertellen, maar d’r gaat er altijd eentje dood.” Weet je nog?

I-1: En dat leuke vertellen, dat hebt u ook van hem?

G: Nou, dat weet ik niet, want ik ben niet zo’n echte verhalen, ja, ja, belevenissen vertellen...

I-2: Was u ook actief in de kerk?

G: Ik ben altijd, nou altijd, maar ik ben goed actief in de kerk geweest.

I-1: En wat hebt u gedaan in de kerk?

G: Hee, [---] Ik heb een aantal jaren in Zuid-West gewoond, in de Brucknerstraat, en daar ben ik wijkouderling geweest. Toen was toen nog wat nou de Opstandingskerk was, dat hadden we toen als kerkgebouw daar, maar daar in die wijk dus. Dat beviel me slecht.

1-2: Wat was u daar?

G: Ouderling, wijkouderling. Dus dan moest je dus op huisbezoek en dergelijke, en dat lag me allemaal niet zo, om... En dan ging je wel van tevoren afspreken met die mensen, dan en dan kom ik op huisbezoek. Dan was je al half niet erg welkom. Dat was niet zo erreg..., dat vond ik een moeilijke tijd, laat ik het zo maar te zeggen. En toen ik die vier jaar vol had daar, ik heb niet eens vier jaar uitgediend, want ik was al ingevallen voor iemand anders, toen heb ik ook gauw nee gezegd. Maar toen ben ik dus met Ad Alblas [dominee Hooglandse Kerk] later in aanraking gekomen. En tegen Alblas had ik toen eens verteld: “Ik ben boekbinderszoon”. Toen zei die: “Dan heb ik jou nodig.” [meneer pakt een boekje] Alblas gaf boekjes uit. [---] Dat is toen *Voorbij de Bron*, een soort dagboek, dat je dan naar aanleiding hiervan de Bijbel kon gaan lezen. En dan stond er een toelichting bij, dat gaf ...

I-2: En u maakte die boekjes?

G: Ja, dan zorgde ik, bij hem thuis, maakte we de [---] en de teksten, en dan ging ik naar de school op de Sumatrastraat, want daar was dan ook een goeie verbinding mee, De Springplank. En daar mocht ik dus van de kopieermachine gebruikmaken en die werd ook steeds mooier. En dan maakte ik dus ook de zondagse liturgieën. En ik zal eens zo’n preekje laten zien die ik dan later uitgaf. Die preken gaf die dan uit, die deelde hij dan uit. [---] Die lagen allemaal op de tafel daar in de kerk en konden de mensen dat meenemen, als ze dan maar wat in een potje deden. Dus daar was ik dus al helemaal mee bezig, met Ad. Toen was ik dus weduwnaar geworden. Enne, Stientje heeft, nog toen ze al heel

ziek was, ze is met juli overleden, maar met de Pasen, dan had ze altijd zo veel bij Ad. Dan had hij zoveel diensten. Ook nog een buitenkerkelijke dienst waar de liturgieën voor gemaakt moesten worden, dus er was een hoop... en er was nog een aparte kinderkerkdienst, een hoop liturgieën. En Stien zelf, voor die kinderen had ze dat nog helemaal zelf gedaan. Dat was wel groot, "heerlijk dat jij dat nog gedaan hebt, want 't is..." Want daar waren we toen druk mee en toen werd ik dus weduwnaar. En dan ja, ik had toen al tegen Arnold Vromans, de koster, gezegd: "Je mag me pakken als je me nodig hebt voor 't een of ander." En ik deed dus al... En toen zei Ad: "De penningmeester bij ons..." Ja, die werd een beetje dement ook en die scheidt er in ieder geval mee uit. En ik had dan de naam, ik werkte nog bij Warring en daar zeiden dus: Koos en Arnold, want Arnold en Koos zijn familie van elkaar, dat ik zo op de stuiver was, al scheelde het maar een stuiver. Maar Ad zei: "Joh, wil jij penningmeester van de wijk worden? Dan wordt je ouderling-kerkvoogd", zo heette dat toen nog. Enne, ik zei ja. Ja, dan krijg je weer zo'n functie, weet je wel. Ik was toen nog niet zo [---] Maar ja, nee, het is voornamelijk dat je de financiën beheert. Dat is het voornaamste. Je bent ouderling, je bent ook aansprakelijk wat dat betreft. Ik had dan ook dienst in de kerk als ouderling. Maar toen heb ik dus ja tegen gezegd. Toen zei die ook al ... Ja, dat zijn van die dingen die blijven dan hangen, want Ad die was vrij laat met zijn liturgieën, die moesten nog klaar en hij stond met de auto in de Gerrit Doustraat, toen woonde ik nog in de Gerrit Doustraat [nr. 55], midden op straat. Ik zei: "Joh, Ad, jij wil me al dan en dan bevestigd hebben. Dat kan niet, want kerkordelijk moet ik zoveel weken van tevoren aan de gemeente bekend gemaakt zijn, want dan kunnen ze bezwaar tegen me indienen." Zo werkt dat, vroeger, kerkordelijk. Ik zie Ad nog zo staan, in zijn pakkie bij de auto: "Wat!? Als ik me daar aan moet storen, wat kerkordelijk is, dan had ik niemand, dan tekent niemand voor de dienst. Want wie is er nou helemaal zonder zonden?" Midden in de Gerrit Doustraat, vol vuur stond die daar te preken. "Dus als jij ja zegt, dan wordt je over 14 dagen bevestigd." Want er waren er nog een paar die moesten worden bevestigd en: "Dan hoor je er ook bij." Toen heb ik ja gezegd en toen ben ik dus acht jaar penningmeester geweest.

En bij die acht jaar, dat had toen nog wel weer een vervolg. Niet voor de wijk [G bedoelt de kerkwijk], maar de Kooikapel, aan de Driftstraat, dat was dus toen door de kerk gekocht, gesticht, door de hervormde kerk is de Kooikapel gebouwd. Maar het wijkgebouw daarbij, het wijkgebouw Irene, dat hebben dus de wijkbewoners opgebracht met dubbeltjes en kwartjes en weet ik het wat. Voor een fonds voor het wijkgebouw. En toen door de kerkvoogdij het gebouw verkocht moest worden omdat het niet meer te mannen was, toen zeiden ze gelijk daar, de Kooibewoners: je mag de Irene, want dat was een geheel geworden, je mag het wel verkopen, maar niet het geld in de pot van de hervormde kerk. Dat moet een aparte stichting worden en dat is van ons. En dat was dus toen een aparte stichting geworden, met een aparte penningmeester. En wie werd dat op een gegeven moment? De penningmeester nam afscheid en toen werd ik die penningmeester. En gelijk met allemaal die dat aanging, ook voor de wijkbewoners, want ik was daar dus ook wel bekend, die stemden daar allemaal mee in. Op eentje na; die man die zegt: "Ik ben er niet zo mee eens, hij is al penningmeester van de wijk en nou nog hier penningmeester." Maar het was dus zo, de stichting mocht dus per jaar zoveel aan de kerk besteden als er ergens voor nodig was, mocht dus zoveel voor de Hooglandse kerk besteden. Hij zegt: "Zo'n man met twee petten op, dan gaat het zo gauw van de ene pet naar de andere, ik ben tegen." Maar ik ben het toch geworden en dat heb ik vele jaren volgehouden, nou ja, er zat niet zoveel werk aan, hoor. Maar goed, ik werkte dus ook in de kerk, en zo ben ik dus met Ad altijd... Trouwens, dat zeg ik altijd, hij heeft ons gekoppeld, Lenie en mij. Om Lenie zogenaamd toevallig...

I-1. Bent u nog werkzaam in kerk, gaat u nu nog naar de kerk?

G: Nee, ik ga nog wel eens naar de kerk, maar sinds Lenie's overlijden ben ik weinig meer geweest. In de eerste plaats heb ik die plasnarigheid en prostaatnarigheid. Ik kan moeilijk lang wegblijven. Ik ben ook vlak voor jullie kwamen ook nog gauw even gegaan, om niet weer te hoeven weghollen. Maar zo moet ik dus ook als ik naar de kerk ga. Maar Margreet Klokke die nu de dominee is, die zegt: "Joh, Dick, al loop je weg, mij heb je er niet mee hoor, maar je hoort er dan toch meer bij." Maar er is tegenwoordig zo'n livestream op de computer, sinds de coronatijd, maar daarvoor eigenlijk ook al. Ik weet nog bij Lenie, bij haar thuis, dat we dikwijls voor de computer gingen zitten. Zij kon toen ook al niet meer..., ze moest met die rollator, en dan moest je die auto ergens laten en dan werd de afstand steeds groter. We gingen dus al voor die tijd weinig meer naar de kerk. Maar ik ben er nog wel een paar keer geweest. Maar een grote narigheid is dan, het cluppie waar je bij zat, die zijn allemaal weg. Maar zij is 93 geworden, Lenie ...en dat cluppie is allemaal weg. Dan zie je ook nog wel anderen, want ik ken er genoeg mensen in de kerk en dan is het: "Zo Dick, hoe is het nou met je?" En dan kan je zeggen: "Ja joh, hoe is het met je....?" Ik kan nog steeds niet zeggen dat ik mijn draai gevonden heb, het is vooral ...dat laatste jaar met haar. ik werd helemaal geleefd en dat ben je dan helemaal kwijt en alles is weg en dan kan ik niet meer en.. ik heb er geen fut meer voor. Want hier in huis moet er nog van alles gebeuren, maar 's morgens, ik doe eerst maar effe dit, dan hoef ik nog niet dat te doen, weet je wel. Maar zo kom ik dus ook bijna niet meer in de kerk. Maar Margreet heeft de laatste keer ook nog gezegd: "Joh, toe nou, kom nou." Meer [---] Ja, dat heb ik vorige keer ook al verteld, dat we er toen met de kennismaking met Margreet, dat wij Margreet toen meegenomen hebben, dat ze door ons mee de kerk werd ingenomen. Maar achter de deur stond onze vriend, [Rutger] Veldhuijzen van Zanten, ken je die?

I-2: De naam ken ik.

G:die naam is bekend, ja. Die had altijd zoiets van: 'Ik ben Veldhuijzen van Zanten.' Het was geen onaardige vent hoor, maar in de 3 October Vereeniging en al die dingen, altijd Veldhuijzen van Zanten en zo. Wij zijn toen met die eiertent, om het zo maar ordinair uit te drukken. Toen we die van de heren van Warring over konden nemen, Koos Favier en ik, dat bedrijf was helemaal uitgeblust, want de heren hebben er tot hun tachtigste niks in gedaan. En Koos, die moest dat allemaal doen. Ik ben toen administratief, maar Koos moest de handel en de auto's vielen temet uit elkaar en de machines waren oud en toen hebben we dus die tent overgenomen.

I-1: Dat was die eierhandel? Ja, ja, dat was samen met Koos Favier.

G: Koos Favier ging toen... Toen zei Jacob: "Koos Favier, denk erom, een van jullie tweeën wordt de baas. Ik heb altijd narigheid met mijn broer gehad, altijd, en dan gebeurde er niks omdat we de plannen niet konden organiseren." Ik zei: "Nou, Koos die zit al van zijn 16de en ik pas van mijn veertigste in die tent." Dus de advertentie was: "Firma Warring en zonen is veranderd in Warring BV, met directie de heer Favier en Van Welzen administrateur, procuratiehouder. Heel officieel. En toen we die tent overnamen moesten we nog vijf jaar het oude gebouw huren van de heren Warring op de Haagweg. En dat was een krakkemikkig oud zootje, auto's, machines, alles was heel erg oud. Maar we moesten daar nog vijf jaar blijven hokken, maar we hadden dus wel vijf jaar de tijd om hier en daar rond te kijken. Rutger en Koos die woonden naast elkaar, en toen Rutger, die zat dus bij het Stadsbouwhuis, die zegt tegen Koos op een gegeven moment: "Joh, Niersman gaat een bedrijfsverzamelgebouw aan de Zoeterwoudseweg bouwen en die units, dat lijkt me nou net leuk

voor jullie om daar zo'n unit te huren." En daar zijn we toen en Rutger [---] en dat was wel een goeie. Maar toen deed Rutger net alsof die tent van hem was, want hij zat er ieder ogenblik ... en zo zijn er meer van die dingen, dat ie altijd zo Het was altijd Rutger Veldhuijzen van Zanten. Dus toen wij dominee Margreet Klokke de kerk inbrachten, toen stond hij daar ineens in de kerk: "Oh Dirk, ik ben waarnemend koster vandaag, dus ik neem het wel over." "Nou, ik kan Margreet ook wel naar de consistorie brengen hoor, ik weet ook wel de weg." Nee, nee, dat deed hij wel.

I-1: U was meteen een vrouw kwijt aan uw arm.

G: Dit was gelijk weer zo'n tussendoortje.

I-1: Even terugkomend op wat u zojuist heeft verteld. Uw eerste vrouw heeft u op 3 oktober leren kennen. U ging daar met een vriend naartoe en uw vriend had een meisje bij zich en ...

G: Die had met een meisje afgesproken op taptoeavond en zo heb ik haar ontmoet, daar heb ik haar leren kennen. En ik zeg al, ze heeft geen makkelijk leven gehad, Stientje. Maar met haar heb ik dus 40 jaar huwelijk gehad. [Christina Geertruida Segaar, geb. 16-4-1933, tr. eind 1956, overl. 18-7-1997]

I-1: En het was een goed huwelijk?

G: Ja, het was een goed huwelijk, wat huwelijk betreft wel.

I-1: Maar ze heeft heel veel narigheid gekend? U vertelde vorige keer dat ze in het Zeehospitium heeft gelegen.

G: Daar heeft ze een jaar gelegen.

I-1: Toen waren jullie al getrouwd?

G: Nee, toen waren we nog niet getrouwd, ook ... mijn militaire diensttijd viel daar onder andere in en ik ben dus, ja, weer heel wat anders. Ik was dus bij de Verbindingsdienst en ik heb mijn opleiding, mijn schoolopleiding, wat je dan schoolopleiding kunt noemen, in Ede gehad en toen kwam ik in Bergen op Zoom bij een paraat onderdeel en dan mocht ik maar om de 14 dagen naar huis. En het jaar daarvoor was die stormramp geweest en toen die winter moesten we zeker ook binnenblijven. En dat was een onderdeel, ja, toezicht niet, discipline niet. Als er maar een stad was, dan ging de wachtcommandant rustig met de arrestant, ging die op stap. Want de chauffeur van dienst bijvoorbeeld, die had een keer een arrestant die ze in Breda of wat ook gegrepen hadden, de militaire politie die daar helemaal niet thuishoorde, maar dat die daar met zijn muziek aan het toeren was. En dan kreeg die straf en dan werd die in de kazerne veroordeeld en dan moest hij zoveel dagen zitten; we hadden een cel ook in die kazerne. En dan zei die wachtcommandant: "Joh, in dat muziekgebouw zien ze je aankomen, want ik ben chauffeur van dienst." "Dan gaan we toch uit?" [---] We hadden een mobilisatie depot, daar stonden vrachtwagens en benzine opgeslagen voor als er nood was. Die chauffeurs van die auto's die hadden geen pest te doen, want er gebeurde niks. Er was geen leiding die wat organiseerde, dus wat deden die: de auto weer eens een keertje poetsen, effe uit het hek rijden, want er zat toch bijna geen hek meer omheen. Maar als je gaat rijden met je vrachtwagen, dan zie je een hoop, er is een mobilisatie depot op hetzelfde terrein, dus hou het hek effe open en te zorgen dat die wagens aan de gang komenenzovoorts. Het mankeerde aan alle kanten. En ik was centralist, in december of zo iets, werd ik overgepoot naar Den Haag. Op de Centrale in Den Haag, want daar was behalve een PTT-centrale en een PTT-net, lag er ook een heel militair net, voor heel Nederland. En daar was dus in Den Haag een verbindingspost van. En die dienst, die werd door de

PTT, daar zaten dus normaal overdag 20 dames onder leiding van een cheffin. En daar liepen steeds, twee militairen moesten er meelopen. Die moesten de gang van zaken en de nachtdiensten waren voor ons. Dus daar liepen steeds twee militairen. En 's nachts waren er alleen twee militairen voor als er oorlog kwam en de lijnen er allemaal uitgingen, om zo maar te zeggen, en dat er dan getrainde centralisten achter die Centrale zaten. En daar ben ik toen terechtgekomen. En toen heb ik Bergen op Zoom [---] "Is dat wat voor jullie?" En toen zeiden ze: "Joh, we hebben inval gehad van de marechaussee en haast alles is gearresteerd, zelfs naar Nieuwersluis. Ze hebben het hier opgeruimd tot en met." Nou, dat was nodig ook. Zaterdags zat de hele verbindingdienst paraat in allerlei tentjes in Bergen op Zoom. Want ze hadden niet te eten gekregen, dat was verkocht, die kok had niet de moeite gedaan om wat klaar te maken. Al dat soort dingen meer. En dan ben ik dus in Den Haag terechtgekomen en daar had ik dus in de drie weken, liep ik dus twee dagdiensten en vijf nachtdiensten, in de drie weken. En voor de rest was ik dus vrij en omdat ik in Leiden woonde, was dat dus makkelijk. En de discipline daar was zodanig, bij die paar soldaten die ze daar hadden, bij dat oorlog..., want toen ten tijde was dat nog het Ministerie van Oorlog, dat waren allemaal onderofficieren, en beroepsofficieren; d'r moet er een toch voor die jongens zorgen! We waren onderverdeeld ergens in de oude Freek [--- Frederikskazerne?] om ons maar kwijt te raken, maar daar konden we aardig rommelen. Dan zeiden we: we hebben dan nachtdienst en dan hadden we 24 uur verlof, als we dat deden in twee avonden en ... en dan maakten we voor onszelf een maatrooster dat van die 3 weken dat we dan nachtdiensten liepen en dan kwam er dikwijls een avond tekort en dan moest ik effe naar Den Haag toe om te gaan slapen. En voor de rest was ik vrij. Dus toen Stientje ziek was, toen lag ze op Katwijk dan ging ik naar haar toe, dan zat ik dikwijls daar.

I-1: Hoe oud was u toen u trouwde?

G: 24, bijna 25. En zij ook. Ik was van januari en zij van april, allebei van '33.

I-1: En u ging inwonen bij haar ouders?

G: Ja, bij haar ouders.

I-1: En hoe lang hebt u ingewoond, ongeveer?

G: Een jaar of twee.

I-1: En hoe ging dat? Want inwonen gaf nog wel eens narigheid.

G: Slecht, ja, slecht. Want ik heb nog eens een bakfiets gehuurd; dat was toen nog een bakfiets. Geen bestelwagentje, maar een bakfiets gehuurd. Zo troep erop gegoooid, onze bedden en tegen Stientje gezegd: "Je kleding, je bedden, hup, de groeten hier." Had ik met mijn zus afgesproken, mijn oudste zus, die woonde toen op het Utrechtse Jaagpad, zeg ik: "Cor, kan ik effe bij jou onderduiken?" "Ja, dat is goed hoor", zegt Cor, "een zolderkamertje, daar kunnen jullie wel slapen en voor de rest..." Dus laten we maar effetjes, dus toen zijn we gewoon weggegaan. En toen hebben we een paar dagen later nog effe afkoelen. Toen was het: "Hé jongens, zo was het niet bedoeld, kom nu weer." Enzovoorts, weet je wel? Want Stientje was weg. Maar, het is een heleboel moeite geweest. En dat heb ik vorige keer ook gezegd: toen mijn schoonmoeder overleed, haar stiefmoeder dan, toen is Stientje pas helemaal opgebloeid. Altijd nog onder druk van... en er was ook altijd narigheid. Ik weet wel..., fietsvakanties hielden we er op na. En omdat ik dus bij Wernink, mijn vorige baan, toen ik dus ook transport er bij had, want ik was de laatste man van verkoop. Ik moest dus zorgen dat alle orders uitgevoerd werden, dus naar gemeentes en aannemers, dus transport hoorde er ook bij. [---]

aardigheidje. Maar omdat die mensen waren heel erg op ons ook gesteld, omdat ik niet alleen voor Wernink, maar ook voor de expediteurs, want dan werd ik wel eens door mijn meerderen wel eens: "Joh, jij houdt zo'n rekening met..." Ja, natuurlijk, die mensen moeten ook van ons bestaan, de expediteurs, dus dat moet lopen. De klanten moeten bediend worden, maar het moet ook zodanig lopen dat ik hier niet 's morgens vijf vrachtwagens heb en als ze een uur gereden hebben of twee uur ... zeg: dat moet allemaal volledig draaien. Dus zo waren die expediteurs, die waren daar wel... Dus Postmus uit Rijnsburg, die had dus gewerkt met die trein [---] en allemaal rommel, met vakantie ging die. Dat groeit niet meer he? Die kwam op het laatst met een twaalftonner en die hebben dus de bedden erop gezet en een kast [---], en dan gingen we naar een zomerhuis en met fietsen en dan hadden we altijd een ergens een huisje gehuurd en dan gingen we altijd met de jongens fietsen.

I-1: Toen de jongens geboren waren. En waar woonde u in die tijd? U bent eerst in gaan wonen?

G: Toen daarna in de Herensteeg. Peter, de professor, is geboren in het ziekenhuis. Ik mocht daar toen niet bij zijn, dat was er toen nog niet bij. Want de huisarts, die heel erg op Stien gesteld was, zei: "Daarboven op dat zoldertje, daar ga ik geen bevalling doen." Dus die is op het ziekenhuis terecht gekomen, het Academisch Ziekenhuis. En ik heb toen gewoon gewerkt en ...

[Meneer laat een schilderij zien van de Herensteeg met uitzicht op de Pieterskerk].

I-1: Prachtig, u keek zo uit op de Pieterskerk! Wie heeft dat geschilderd?

G: Dat was Labordus, hoofdonderwijzer vroeger van de Stadhouderslaanschool. Maar dit bovenhuisje, dat kwam toen vrij via een ruil van iemand bij Wernink. En ik moest toen bij de directeur komen en die zei: "Joh, ik kan je nog niet zoveel aanbieden, maar er komt hier iemand, ik weet niet meer waar vandaan, en die weigert dat huis en het zou zo 'n woningruil worden, die mensen gingen daar naar toe, maar hij weigert." Hij zei: "Wil jij er soms in? We blijven zorgen om te proberen voor jou betere huisvesting te krijgen." Ik zei: "Ja, graag, als we maar zelfstandig wonen." Dat was het belangrijkste. Dus toen zijn we hier komen wonen en we woonden hier nog niet of we kregen van diverse mensen in de straat aanbiedingen: wil je met ons ruilen, want dat is het enige huis dat wat zon krijgt. Via de Scheepmakerssteeg zaten wij dus zo in de zon. Daar zaten wij dus zo in... maar goed.... Petrus is dus geboren in februari '58, en die was een maand toen we daar zijn gaan wonen. Wij hebben daar dus een aantal jaren gewoond. En toen moest ik bij de directeur komen, bij Wernink, en die zei: "Joh, Wernink heeft deelgenomen aan nieuwbouw in Zuid-West en daar moesten we de onrendabele top van betalen en daar mogen wij aanwijzen wie daar in komt te wonen." Want dat was nog steeds via de gemeente dat je een huisvestingsvergunning moest krijgen. Dus hij zegt: "Het is drie hoog. Voel jij er wat voor?" Ik zeg: "Daar voel ik zeker wat voor." Want het was een heel oud huis daar en het lekte en het was stoffig enzovoorts. Het was er heel gezellig tussen die studenten. En dat koetsje reed steeds rond, met die man met die neus en als er dan...

I-1: Een koetsje met een man met een neus?? Ik weet van niks.

G: Ja, het was zo'n koetsier met een hele grote dikke neus, en die man zat altijd op die bok bijna te slapen. Die verhuurde dan dat koetsje steeds en iedere keer zat er een ander gezelschap in en dat reed dan door die studentenstraten.

I-1: En dat was in de jaren vijftig?

G: Ja, ja, toen ik daar woonde. Ik werd daar dikwijls gegroet door groenen, dan dachten ze dat ik een ouderejaars was. We hebben daar wat gezelligheid betreft, het was erg gezellig, maar het huis op zich helemaal niet... en toen zijn we naar Zuid-West gegaan. De onrendabele top was dan wel door de zaak betaald, maar het bedrag wat iedere maand opgebracht moest worden was zeer aanzienlijk. En de directeur zei: "Joh, het is wel een hoge huurprijs." En het was oktober of zo iets dat we die boodschap kregen. Hij zegt: "Je weet het, met december mogen we pas de opslagen bekend maken, en werkverbeteringen." Hij zegt: "Tot zo lang zul je dan nog wel moeten wachten, tot januari voor je eventueel..." Hij zegt: "We zullen het wel met je maken." Ik wil me niet op de borst slaan, maar ze hadden wel wat met me op. en dat is toen ook zo gebeurd. Dat een man dus, van Wernink die de salarisadministratie zorgde, dat die zegt: "Van Welzen, ik mag zoveel huur in gaan houden bij jou." "Ja", zeg ik, "ik weet het, meneer Gerritsen, ik hou niet zoveel over, maar we zullen wel een paar maanden moeten overbruggen omdat dus..." Het grote nadeel was, we hadden dus ingeloot ... en toen daar dat kleine huisje, een klein huisje met een voorkamertje, kamer en we hadden een ronde driehoekstafeltje en een paar stoeltjes er omheen. En dan ga je naar een flat toe, met een grote woonkamer en met slaapkamers, weet ik het allemaal. Dus dat moest ook allemaal opgebracht worden en En toen hebben we dus, wat dat betreft heeft Stientje het dus nooit zo makkelijk gehad, echt wel uit moeten kijken hoe we leefden en hoe we uitkwamen. En nogmaals, zo met verhogingen en verbeteringen werd dat ook steeds gunstiger. Maar, ja, rijkdom hebben we nooit gehad. Ook toen ik dus bij Warring ging werken, bij de eierhandel, toen hadden we het een poos goed. Hoorden we wat dat betreft [---] helemaal bij de familie. Maar toen we de zaak overnamen toen zeiden Koos en ik: die auto's, we moeten er een elastiekje om heen doen, anders valt het uit mekaar. Die machine is niets meer waard, die grote sorteermachine, die kosten een miljoentje. Want de mensen denken dat die eieren, dat die kippen ze zo per soort in het doosje legt, maar dat is beslist niet waar. Er staat een hele grote machine voor, die dat sorteert op gewicht, want er wordt gesorteerd op gewicht. Die machine moest vernieuwd worden. De zaak moesten we helemaal opnieuw inrichten. Toen hebben we tegen elkaar gezegd: eerst die zaak en dan pas wij. Toen ik dus later met vervroegd pensioen gegaan ben, en toen Koos zijn tweede zoon erin gekomen, zijn eerste zoon zat er ook al in, zijn tweede zoon erin gekomen, en ik dus dag had gezegd, toen later gingen we regelmatig nog kijken, Stien en ik, we gingen ook nog eieren halen. En toen kwamen we daar, zeg ik: "Stien, moet je kijken, joh, moet je kijken waar Rob allemaal mee zit." Het draait nou, ik zeg en nou het kan ook dat daar weer [---] en moderner. Wat hebben we toen ook echt, vooral in de beginperiode toen het BV werd, moeten zorgen dat die tent overeind bleef en dat die bleef. Het was door de heren Warring helemaal uitgeleefd. Wat dat betreft heeft Stien het nooit rijk gehad.

I-1: En ze kon goed met geld omgaan?

G: Ja, ze kon goed met geld omgaan. Ze had bijvoorbeeld zo'n potje met al die gleuven erin, voor licht enzovoorts, zo'n potje. En dan was het wel: "Joh, ik heb extra geld nodig, ik kom zoveel tekort." Zeg ik: "Hebben we geen geld meer?" "Jawel, maar dan moet ik lenen uit het potje." "Dan doe je dat toch, we hebben toch?" Maar goed, Stien kon goed met geld omgaan.

I-1: En uw oudste kind is dus nog geboren toen u inwoonde en toen zei uw dokter: naar het ziekenhuis.. en uw twee andere kinderen zijn geboren in de Herensteeg?

G: Nee, ja, Dirk Jan is ook geboren in de Herensteeg, maar Arno, toen woonden we in Zuid-West. Enne, steeds door dokter Teeuwen geholpen, want Stientje was z'n lieve kind, steeds m'n lieve kind. Dat was Teeuwen, echt een ouderwetse huisarts, weet je wel?

I-1: Dokter Teeuwen, waar zat die ergens?

G: Op de Hooigracht had hij praktijk. Een heel lange gast, dat weet ik nog. Peter die had nogal eens kramp in zijn benen, groeikramp, en dan kon die niet staan of fietsen. "Nou, kom maar op de fiets." Op de fiets gezet, naar de Hooigracht toe gegaan, enne gebeld, de dokter ondertussen al gebeld dat we er aan kwamen. En die doet de deur open en ik haal Peter uit zijn bakkie en Peter wandelt zo die gang in. "Nou", zegt Teeuwen, "joh, kleine kinderen."

I-1: U hebt gewerkt bij Wernink eerst en toen bij Warring en toen bent u met vervroegd pensioen gegaan. Was er nog een werkgever daarvoor, want dat weet ik even niet meer, dat heeft u vast verteld, maar dat is me even ontschoten.

G: Ik ben dus als jongetje bij de Amsterdamsche Bank terechtgekomen. Ja, en daar was meneer [L.] Molijn dus de directeur en die had ook wel veel met me op. Dus het was altijd: "Dick, je gaat dit doen en je gaat die afdeling.., want die zitten daar nou maar uit." Maar toen gingen ze fuseren met de Incassobank, met de Rotterdamse en die mensen die daar dus al een functie hadden die kwamen er allemaal in. Dus toen ik na m'n diensttijd weer naar de Amsterdamsche Bank ging, toen werd mijn salaris en toen dacht ik van... en toen heb ik dus bij Wernink gesolliciteerd. Daar was het gelijk wel dat we tot overeenstemming kwamen.

I-1: U zegt, ik ben al 90 en een heleboel mensen uit mijn omgeving zijn er niet meer, uw eerste vrouw is overleden, Lenie is overleden. Maar u hebt uw kinderen en daar hebt u een goed contact mee?

G: Daar heb ik een goed contact mee. M'n oudste zijn vrouw, Tai, de Thaise, van Peter, die is 6 jaar geleden overleden. Dus dat was ook een hele klap natuurlijk. Dat heeft Stien gelukkig niet meer meegemaakt. Maar Lenie dus wel; die waren ook erg op elkaar gesteld. Die Tai was dus, een Thaise is dus anders, die kon dus ook zo... De moeder van mijn zwager overleed en die was al jaren dement. En dan hoorden we: "Peter, en jij gaat daar naar toe." "Nou", zegt Peter, "wat heb ik met oma Klay te maken? Oom Kees en tante Teuni ken ik, maar de moeder van mijn oom, en ze is al zoveel jaren dement." "Peter, het is niet om oma Klay, maar oom Kees heeft verdriet en dan ga jij daar naartoe!"

I-1: Daar had ze gevoel voor?

G: Ja, daar had ze gevoel voor. Met alles; dat was een vreselijk lieve meid. Ze was altijd aan het denken voor anderen. Je kon er ook nooit komen of 't was: "Lenie, moet je eens kijken, neem je dit of dat ook mee." En dan had ze Thaise gerechtjes of iets dergelijks. Het was altijd eerst aan anderen denken.

I-1: U miste haar ook toen ze overleden was?

G: En velen met mij. Maar het is een dienst geweest toen, toen die overleden is. Ze was dus ook boeddhist en ze heeft dus hier ook in de Hooglandse Kerk, met de kinderen gedoopt hier, hervormd. En ze heeft toen beloofd: ze zou het niet in de weg staan als die kinderen dus... Maar zij bleef boeddhist. Die kinderen zijn niet meer hervormd, maar ook geen boeddhist geworden. Maar ze hebben wel gevoelens met dat boeddhisme. Maar Tai ging dus steeds meer met die groep hier in Leiden van boeddhisten, wat groter, maar ook het geheel, dan met zo'n opperboeddhist of hoe je dat noemen moet... in Amsterdam, een opperpriester. En die had dan weer een stukkie voor Nederland. En dat had zij dan uit het Thais in het Nederlands, tussen aanhalingstekens, vertaald en dat kreeg Peter dus, om te redigeren, omdat hij daar goed in was. "Ja, maar Tai, ik zit nog met een verslag voor

die..." "Nee Peter, hij heeft het overmorgen nodig." En dan kwam die er niet onderuit. Maar die kring dus van die boeddhistische kring, die groep groeide dus, dus ook de Thaise kennissen. Want als er een verjaardag was, dan zat er altijd een heel rijtje Hollandse mannen en een heel rijtje Thaise vrouwen. Maar toen was dus Tai overleden en ze zou gecremeerd worden, toen zat er ook een hele groep met van die oranje jurken. Ze zijn dus ook bij die oranje jurken in Thailand getrouwd, maar dat is ook weer een heel verhaal apart, maar die zaten daar dus hun gebed.... monniken. Maar ontzettend veel, waar ze allemaal vandaan kwamen, Thaise boeddhisten enzovoorts. Dus die mevrouw van Rhijnhof: "Ik weet niet waar ik ze allemaal moet laten. De aula zit al volzoveel mensen!" En die dienst die ging ook helemaal volgens rituelen daar, dus dat duurde nog een eeuwigheid. En toen pas daarna het condoleancebezoek en al die dingen meer. Maar dat is dus ook een geweldig afscheid geweest.

I-1: U heeft heel veel meegemaakt, veel verschillende dingen.

G: Ja, heel veel verschillende dingen, ja ja.

I-1: Ik wil onderhand af gaan sluiten, meneer Van Welzen. Zijn er dingen waarvan u zegt: die moeten jullie echt nog weten, die heb ik nog niet verteld?

G: Ja, dat is natuurlijk heel moeilijk voor mij te zeggen. Want ik heb nu eigenlijk alleen maar die oorlog, en nog maar gedeeltelijk, behandeld... maar er zijn natuurlijk nog een heleboel dingen meer die...

I-1: Maar u heeft het belangrijkste deel ervan, de illegale krant en hoe u als kinderen daar mee omging. En die ...inval, want dat was toch een prachtig verhaal.